



**Kitabın Adı
Tecvid Dersleri**

**Hazırlayan
Dr. Mustafa Akdemir
Adem Eliaçık**

**Tasarım
Adem Yazar
*Den Media***

**Baskı
Drukkerij Deniz**

**Adres
Mathenesserlaan 472
3023 HK Rotterdam**

**www.feccentra.nl
info@feccentra.nl**

1. Baskı, Rotterdam Nisan 2011

**Genel Dağıtım:
010 - 707 07 91**

**© Bütün Yayın Hakları Federatie van Educatieve
en Culturele Centra (FECC) 'ya aittir.**

İÇİNDEKİLER

Harflerin Çıkış Yerleri	4
Kalın ve İnce harf uygulamaları	6
Cezimli Nûn ve Tenvin	8
İdgam Me'algunne	10
İdgam Bilâgunne	12
İklâb	13
İhfâ	14
Cezimli Mîm ile ilgili 3 kural	17
İdgam Misleyn Me'algunne	18
Med (uzatma) ile ilgili kurallar	19
Sebebi Hemze olan Med'ler	20
Sebebi Sukun olan Med'ler	21
Kur'an harfleri nasıl okunur?	22
Meddi Ârız	24
Meddi Lîn	25
Kalkale	26
Zamir He'nin uzatılması	28
Lafzatullah'ın Kalın ve İnce okunması	30
Diğer İdgam çeşitleri	31
İdgam Misleyn	31
İdgam Müt ecâniseyn	34
İdgam Müt ekaribeyn	38
Ra (ر) İharfinin Kalın ve İnce okunduğu durumlar	40
Sekte	41
Tilâvet Secdesi	42
Vakıf ve İşaretleri	44
Okumaya yardımcı olan işaretler	46

TECVÎD

- Kur'ân-ı Kerîm'in usulüne uygun ve güzel okunmasını sağlayan sisteme "**Tecvid**" diyoruz. Uyulması gereken bu kurallar, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (Sallallâhu 'aleyhi vesellem)'in, âyetleri kendisine indirildiği gibi okuması ve okutması esnasında oluşmuştur.
- Zamanla, öğrenimi kolaylaştırmak amacıyla, alimler tarafından kuralların isimleri ve ölçüleri belirlenmiş, daha sistemli bir hale getirilmiştir. Böylece "**Kıraat ve Tecvid İlmî**" ortaya çıkmıştır.
- Kur'ân okumada takip ettiğimiz rivayetin adı: **İmam Asım'ın "Hafs"** rivayetidir.
- Tecvid kuralları sadece Kur'ânı Kerîm okurken uygulanır. Dua, Ezan, Kamet gibi diğer Arapça metinler için böyle bir zorunluluk yoktur.

Tecvid İlmî'nin ele aldığı başlıca konular şunlardır:

- Kur'ânı Kerîm harflerinin aslına uygun telaffuzları,
- Okuma esnasında uygulanması gereken birtakım kurallar ve ölçüler (Cezimli Nun ve Tenvinle ilgili kurallar ve Med (uzatma) ölçüleri gibi),
- Okuduğumuz ayetlerin neresinde, nasıl durabiliriz, yeniden nasıl başlayabiliriz? gibi konulardır.

HARFLERİN ÇIKIŞ YERLERİ

مَخَارِجُ الْحُرُوفِ

Harfin çıkış yeri “**Mahreç**” kelimesi ile ifade edilir.
Beş ana mahreç bölgesi vardır:

1. CEVF:

Nefes borusu ve ağız boşluğu bölgesidir.

Nefesin geçtiği bu bölgeden, harekesiz (و ا ی) harfleri, yani Med (Uzatma) harfleri çıkar. Bu harfler harekesiz oldukları için tek başlarına okunamazlar. Harekeli bir harfe bitişir, onu uzatarak okuturlar.

2. BOĞAZ:

(ء ه) Boğazın göğse bitiştiği yerden çıkar. Hemze (ء), Elifin (ا) harekeli halidir.

(ح ع) Boğazın ortasından çıkar.

(خ غ) Boğazın (ağız boşluğuna bitiştiği) üst kısmından çıkar.

3. DİL VE AĞIZ İÇİ:

(ق) Dil kökü ve tavanından çıkar.

(ك) Dil ortası ile dil kökü arası, ağız tavanına doğru kaldırılarak çıkarılır.

(ج ش ي) Dil ortası ağız tavanına doğru kaldırılarak çıkarılır.

(ض) Dilin yan tarafı, üst azı dişlerinin iç kısmına bastırıldıktan sonra yavaşça çekilerek çıkar.

(ل) Dil ucu sağ veya sol köşesinin, üst ön diş etlerine değiştirilmesi ile çıkar.

(ن) Dil ucu altının, üst ön diş etlerine değiştirilmesi ile çıkar.

(ر) Dildeki çıkış noktası, dil üstünün uca yakın kısmıdır. Dil ucu, üst ön damağa doğru kıvrılarak kaldırılır ve bu noktanın titretilmesi ile çıkar. Bu esnada dil; damak, diş gibi yerlere yapışmamalıdır.

(ط د ت) Dil ucu, üst ön iki dişin arkasına değiştirilip çekilmesiyle çıkar.

(ط) Harfinde kalınlığı sağlamak için, dilin gerideki gövde kısmı da ayrıca üst damağa doğru kaldırılır.

(ص س ز) Dil ucu alt ön iki dişin üst kısmına dokunur. Bu haldeyken, dil üzerinden kayan ses, alt ön dişlerin üstünden çıkar.

(ص) harfinde kalınlığı sağlamak için, dilin gerideki gövde kısmı da ayrıca üst damağa doğru kaldırılır.

(ظ ذ ث) Dil ucu, üst ön dişlerin keskin yerine değdirilerek çıkar.

(ظ) harfinde kalınlığı sağlamak için, dilin gerideki gövde kısmı da ayrıca üst damağa doğru kaldırılır.

4. DUDAK:

(ف) Üst ön dişlerin ucu, alt dudağın içine değdirilerek çıkar.

(ب م و) Bu harfler iki dudak harfidir. Dudakların kapatılmasıyla (م), kuvvetli kapatılıp açılmasıyla (ب), U pozisyonunda ileri uzatılmasıyla (و) çıkar. Yalnız, üstünlü ve esreli vâv harfinde (وَ وِ), dudağı uzattıktan sonra geri çekmek gerekirken, ötreli ve sakin vâvlarda (وُ وٌ) sadece uzatmak yeterlidir.

5. GENİZ:

Burun içi bölgesidir. Bu mahreçten harf çıkmaz. Gunne dediğimiz, sesin iki hareke miktarı tutulması işi burada yapılır.

Önemli Not:

1. Mahreçler için mutlaka seslendirme desteği alınız.

KALIN VE İNCE HARF UYGULAMALARI

28 Kur'ân harfini tanıırken, 7 'sinin kalın ve geriye kalan 21 'inin de ince olduğunu görmüştük. Harflerin bu durumu Tecvid'te iki özel terimle ifade edilir. Kalın Harfler için "İsti'lâ" terimi kullanılırken, ince harfler için "İstifâl" terimi kullanılır.

Harflerin bu şekilde gruplandırılmasını tekrar hatırlayalım:

İsti'lâ (kalın) harfleri: (خ ص ض غ ط ق ظ)

İstifâl (ince) harfleri: Geriye kalan 21 harftir. (Bunlar arasında, Ra (ر) ve Lâm (ل) harflerinin kalın okunduğu özel durumlar hariç.)

Şimdi ise, harflere neden bu sıfatların verildiğini ve nasıl ifade edileceğini görelim. Çünkü, harflerin doğru telaffuz edilmelerinde, çıkış yerleri (mahreç) bilgisinden sonra bu beceriyi kazanmanın rolü büyüktür.

İsti'lâ'nın sözlük manası yukarı kaldırmak, yükseltmek demektir.

Kalın harflerde uygulama şöyle yapılır:

Sesin kalın alınabilmesi için, dilin (özellikle dilin köke yakın kısmının) üst damağa doğru kaldırılması gerekir. Bunun için, alt ve üst çene bir miktar açılır, ses ağzı doldurarak yukarı yönelir.

Bu konuda en ideal çalışma, her harfin önüne Elif (ا) getirerek uygulama yapmaktır.

KALIN HARFLERDE İSTİ'LÂ UYGULAMASI:

ظَا	قَا	طَا	غَا	ضَا	صَا	خَا
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Not: İnce (İstifâl) harfler grubundan olan Ra (ر) harfinin bu pozisyonda (رَا) kalın harfler gibi okunduğunu vurgulayalım.

İstifâl'in sözlük manası ise, aşağı indirmek, alçaltmak demektir.
İnce harflerde uygulama şöyle yapılır:

Dil, üst damağa doğru kaldırılmaz, aşağıda tutulur. Bunun için, üst çene sabit kalırken, sadece alt çene açılır ve ses aşağı yönelir.

İNCE HARFLERDE İSTİFÂL UYGULAMASI:

جَا	ثَا	تَا	بَا	هَا
سَا	زَا	ذَا	دَا	حَا
لَا	كَا	فَا	عَا	شَا
يَا	هَا	وَا	نَا	مَا

CEZİMLİ NÛN VE TENVİN

Cezimli Nûn (ن̣), kelime ortasında veya sonunda olabilir. **Tenvin** (ن̣) ise, sadece kelime sonundaki harfe konur. Harfin okunuşunu Nûn sesiyle bitirir. Cezimli Nûn veya Tenvin'den sonra gelebilecek 28 Kur'ân harfini, ilgili kuralları ile birlikte şu şekilde gruplandırabiliriz:

1. **İzhar** (أ ه ع ح غ خ harfleri ile),
2. **İdgam Me'algunne** (ی م ن و harfleri ile),
3. **İdgam Bilâgunne** (ر ل harfleri ile),
4. **İklâb** (ب harfi ile),
5. **İhfâ** (Geriye kalan 15 harfle).

Şimdi sırasıyla tariflerini ve uygulamalarını görelim:

İZHAR

الْإِظْهَارُ

Tarifi: Cezimli Nûn veya Tenvin'den sonra,

boğaz harflerinden (أ ه ع ح غ خ) biri gelirse “**İzhar**” olur.

Uygulanışı: Nûn sesi net bir şekilde çıkarılır. Nûn sesini gizleme veya tutma yapılmaz.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İzhar Harfi
كُلُّ أَمْنٍ كُفُوا أَحَدٌ	وَيَنْتَوْنَ مِنَ الْفِ	أ
سَلَامٌ هِيَ قَوْمٌ هَادٍ	يَنْهَوْنَ إِنَّ هُوَ	ه
وَلِيَالٍ عَشْرٍ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	أَنْعَمْتَ مِنَ عَيْنٍ	ع
أَجْرًا حَسَنًا عَزِيزٌ حَكِيمٌ	وَأَنْحَرُ مِنَ حَكِيمٍ	ح
قَوْلًا غَيْرٍ وَرَبٌّ غَفُورٌ	فَسَيُنْغِضُونَ مِنَ غَيْرٍ	غ
ذَرَّةٌ خَيْرًا لَطِيفٌ خَبِيرٌ	وَالْمُنْخَنِقَةُ مِنَ خَوْفٍ	خ

İDGAM ME'ALGUNNE

الْإِدْغَامُ مَعَ الْعُنَّةِ

Sözlük manası: “**Gunneli İdgam**” demektir. İdgam, katmak, bir araya getirmek, Me'algunne ise Gunneli demektir. Gunne ise; sesin “**geniz**” dediğimiz burun içinin üst kısmında iki hareke miktarı tutulması, bekletilmesidir.

Tarifi: Cezimli Nûn veya Tenvin'den sonra, (**يَمْنُو**) kelimesini oluşturan

(**ي م ن و**) harflerinden biri gelirse “**İdgam Me'algunne**” (gunneli idgam) olur.

Uygulanışı: Nûn sesinin idgam yapılabilmesi için (**يَمْنُو**) harflerinin, diğer kelimenin başında gelmesi gerekir.

Önemli not: Nûn sesi bu harflere katılırken, uygulamanın hepsinde aynı olmadığını belirtelim. Şöyle ki:

* **Nûn sesi** (**ي و**) harflerine katılırken tamamen kaybolmaz, nûn'dan biraz eser

kalır ve iki harekelik gunnenin başında biraz (**ن**) hissettirilir.

Dolayısı ile bu harflerle yapılan İdgam'a “**Eksik İdgam Me'algunne**” demek daha doğru olur.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İdgam Me'algunne Harfi
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ خَيْرًا يَرَهُ	وَمَنْ يَعْمَلُ مَنْ يَقُولُ	ي
لَهَبٍ وَتَبَّ سِرَاجًا وَهَاجًا	مِنْ وَلِيٍّ إِنْ وَهَبَتْ	و

* Nûn sesi (ن م) harflerine katılırken ise, bu harflerin içinde tamamen kaybolur, gunne yapılarak, şeddeli bir şekilde okunması mümkün hale gelir. Dolayısı ile bu harflerle yapılan İdgam'a "Tam İdgam Me'algunne" demek daha doğru olur.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İdgam Me'algunne Harfi
<p>رَاضِيَةٌ مَرْضِيَّةٌ</p> <p>قَوْلٌ مَعْرُوفٌ</p>	<p>مِنْ مَسَدٍ</p> <p>وَمَنْ مَعِيَ</p>	م
<p>يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ</p> <p>كُلًّا نُمِدُّ</p>	<p>مِنْ نَفْسٍ</p> <p>(Bu örneğe ilerideki konularda göreceğimiz "İdgam Misleyn Me'algunne" demek daha doğru olur.)</p>	ن

Not: Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Cezimli Nûn veya Tenvin'in (يَمْنُو) harflerinde İdgam edilebilmesi için, ayrı kelimelerde yan yana gelmeleri gerekmektedir. Eğer aynı kelime içinde yan yana gelirlerse idgam yapılmaz. İzhar kuralı varmış gibi Nûn belirtilerek okunur. Bu durumun örnekleri Kur'an'da, sadece dört kelimedede bulunur ve Nûn'dan sonra (ي و) harflerinin gelmesiyle oluşmuştur:

1. أَلَدُنِّيَا
2. بُنْيَانٌ
3. صِنْوَانٌ
4. قِنْوَانٌ

İDGAM BİLÂGUNNE

الْإِدْغَامُ بِلَا غُنَّةٍ

Sözlük manası: “**Gunnesiz İdgam**” demektir.

Tarifi: Cezimli Nûn veya Tenvin’den sonra, (لَر) sözcüğünü oluşturan (ل ر) harflerinden biri gelirse “İdgam Bilâgunne” olur.

Uygulanışı: Nûn sesi, (ل ر) harflerine tamamen katılarak kaybolur ve onları şeddeli okutur. Fakat Gunne yapılmaz. Sadece (ل) veya (ر) daki şedde tam olarak belli edilir. Bu durum Kur’an’da sadece iki kelime arasında görülür.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İdgam Bilâgunne Harfi
وَيْلٌ لِّكُلِّ مَالٍ لُّبَدًا	يَكُنْ لَهُ مِنْ لَدُنْهُ	ل
غَفُورٌ رَّحِيمٌ عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ	أَنْ رَأَهُ مِنْ رَبِّهِمْ	ر

İKLÂB

الْإِقْلَابُ

Sözlük manası: “Çevirmek, dönüştürmek” demektir.

Tarifi: Cezimli Nûn veya Tenvin’den sonra, (ب) harfi gelirse “İklâb” olur.

Uygulanışı: İklâb iki aşamalı bir kuraldır.

1. Önce Cezimli Nûn veya Tenvin Mîm’e (م) çevrilir.

(مِّنْ بَخِلَ ← مَمَّ بَخِلَ)

2. Bu Mîm, İhfa ile okunur. İhfa gizlemek demektir.

Uygulama şu şekilde yapılır:

Mîm harfinin İhfa’lı okunabilmesi için dudakları çok bastırılmadan, hafifçe bir birine değdirilir. Bu durumda iken, iki hareke miktarı Gunne yapılır (ses genizde tutulur) ve peşinden (ب) harfi net bir şekilde telaffuz edilir.

İleride “Cezimli Mim” ile ilgili kurallardan biri olan “Dudak İhfası” nı öğrenirken, uygulamanın orada da aynı olduğunu göreceğiz. Mîm harfindeki İhfa uygulaması için seslendirmeden destek almak en sağlıklı yoldur.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İklâb Harfi
سَمِيعٌ بَصِيرٌ	أَنْبَتَتْ	ب
زَوْجٌ بِهَيْجٍ	لِيُنْبَذَنَّ	
قَوْلًا بَلِيغًا	مِنْ بَعْدِ	
أَيَّةً بَيِّنَةً	أَنْ بُورِكَ	

İHFÂ الْإِخْفَاءُ

Sözlük manası: “Gizlemek” demektir.

Tarifi: Cezimli Nûn veya Tenvin’den sonra,

(ت ث ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ ف ق ك)

harflerinden biri geldiğinde “İhfa” olur.

Uygulanışı: Nun sesinin gizlenebilmesi için dil ucunun üst dişlerin etine yapıştırılmaması gerekir. Aksi halde Nun’un izharı olur. İhfa esnasında iki hareke miktarı Gunne yapılır.

Gunne, genizden çıkarılan bir ses olmakla birlikte, yapısının gereği olarak, kendinden sonra gelen harfin özelliklerini yansıtmaya gibi bir işlevi vardır. Bu nedenle iki harekelik Gunne esnasında, gelen harfin kalınlık, incelik vb. gibi bazı sıfatlarını hissetmemiz mümkündür.

Örnekler:

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İhfâ Harfi
جَنَاتٍ تَجْرِي قَبْلَهُ تَرْضَاهَا	أَنْتُمْ مَنْ تَابَ	ت
مُطَاعٍ ثُمَّ مَاءٌ تَجَاجَا	مَنْشُورًا مِنْ ثَمَرِهِ	ث
فَصَبْرٌ جَمِيلٌ حُبًّا جَمًّا	أَنْجَاكُمْ وَمَنْ جَهَرَ	ج

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İnfâ Harfi
دَكَآ دَكَآ قِنُونَ دَانِيَةٌ	عِنْدَ مِن دُونِ	د
سَبِيلًا ذَلِكُ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ	مُنْذِرٌ مَنْ ذَا الَّذِي	ذ
غُلَامًا زَكِيًّا مُبَارَكَةٌ زَيْتُونَةٍ	أَنْزَلَ مَنْ زَكِيَّهَا	ز
بَشَرًا سَوِيًّا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ	الْإِنْسَانَ مَنْ سَبَقَ	س
رَسُولًا شَاهِدًا غَفُورٌ شَكُورٌ	أَنْشَأَكُمْ فَمَنْ شَهِدَ	ش
عَمَلًا صَالِحًا رِجَالٌ صَدَقُوا	فَأَنْصَبْ عَنْ صَلَاتِهِمْ	ص

Tenvin Örneği	Cezimli Nûn Örneği	İnfâ Harfi
قُوَّةٌ ضَعْفًا قِسْمَةٌ ضِيْزَى	مَنْضُودٍ مِنْ ضَرِيْعٍ	ض
كَلِمَةٌ طَيِّبَةٌ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ	يَنْطِقُ مِنْ طَيِّبَاتٍ	ط
ظِلًّا ظَلِيْلًا نَفْسٍ ظَلَمَتْ	يَنْظُرُونَ مِنْ ظَهِيْرٍ	ظ
مَاءٌ فَأَخْرَجَ خَالِدًا فِيْهَا	يُنْفِقُونَ مِنْ فِئَةٍ	ف
وَفَتْحٍ قَرِيْبٍ أُمَّةً قَانَةً	أَنْقَضَ مِنْ قَبْلِ	ق
كِتَابٍ كَرِيْمٍ كِرَامًا كَاتِبِيْنَ	عَنْكُمْ مِنْ كُلِّ	ك

CEZİMLİ MÎM İLE İLGİLİ 3 KURAL

Cezimli Mîm'den sonra gelebilecek 28 Kur'ân harfini, ilgili kuralları ile birlikte şu şekilde gruplandırabiliriz:

1. **Dudak İhfâsı** (Cezimli Mîm'den sonra (ب) gelirse)
 2. **İdgam Misleyn Me'algunne** (Cezimli Mîm'den sonra, harekeli (م) gelirse)
 3. **Dudak İzharı** (Cezimli Mîm'den sonra, geriye kalan 26 harften biri gelirse)
- Şimdi sırasıyla tariflerini ve uygulamalarını görelim:

1. DUDAK İHFÂSİ

الْإِخْفَاءُ الشَّفَوِيُّ

Sözlük manası: Dudak harfinin gizlenmesidir.

Tarifi: Cezimli Mîm'den sonra (ب) harfi geldiğinde, Mîm'in gunneli bir şekilde gizlenerek okunmasına Dudak İhfâsı denir. Mîm, bir dudak harfi olduğundan ve dolayısı ile ihfâsı da dudakta yapıldığından bu isim verilmiştir.

Uygulanışı: İklâbtaki uygulama ile aynıdır. Yani iki dudak biri birine fazla bastırılmadan hafifçe değiştirilir. İki hareketlik bir gunne süresinde tutulduktan sonra (ب) harfi vurgulu bir şekilde çıkarılır.

İklâb konusunu incelerken, (ب) harfinden önce gelen Cezimli Nûn ve Tenvin'in,

Cezimli Mîm'e (م) çevrildiğini ve İhfâ ile okunduğunu görmüştük. Burada ise Mîm'in kendisi bulunduğundan, çevirmeye gerek kalmadan, doğrudan İhfâsı yapılır.

Cezimli Mîm'den sonra (ب) harfinin gelmesi Kur'an'da sadece iki kelime arasında görülür.

Örnekler:

يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ	أَمْ بِظَاهِرٍ	تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ
وَهُمْ بِرَبِّهِمْ	عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ	أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ

2. İDGAM MİSLEYN ME‘ALGUNNE

إِدْغَامٌ مِثْلَيْنِ مَعَ الْغُنَّةِ

Sözlük manası: “Aynı iki harfin gunneli olarak biri birine katılmasıdır.

Tarifi: Cezimli Mîm'den (م) sonra, harekeli Mîm (م) harfi gelirse İdgam Misleyn Me'algunne olur.

Uygulanışı: Cezimli Mîm, harekeli Mîm'e katılarak şeddeli bir tek Mîm okunur. Bu durumda da Gunne ile okumak gereklidir. Kur'an'da sadece iki kelime arasında olur.

Örnekler:

كَمْ مِنْ فِئَةٍ	أَنْفُسِهِمْ مِنْ	أَنْهَمُ مُلَاقُوا
أَمْ مَنْ أَسَسَ	وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ	لَهُمْ مَا يَشَاؤُنَ

3. DUDAK İZHARI

الْإِظْهَارُ الشَّفَوِيُّ

Sözlük manası: Dudak harfinin belirgin bir şekilde okunmasıdır.

Tarifi: Cezimli Mîm'den sonra, (ب) ve (م) dışında, diğer harflerden herhangi birinin gelmesiyle Dudak İzharı olur.

Uygulanışı: Cezimli Nûn'un izharı gibidir. Mîm sesi net bir şekilde çıkarılır. Mîm'de

tutma ve bekleme yapılmaz. Cezimli Mîm'den sonra gelen harf (ف) veya (و) ise Mîm'in izharı daha itinalı yapılır. Çünkü bu harflerde Mîm gibi dudaktan çıktığı için seslerin birbirine karışma riski vardır.

Mîm, dudak harfi olduğu için ve dolayısı ile İzhar dudakta yapıldığından “Dudak İzharı” ismi verilmiştir. İki kelime arasında olduğu gibi, bir kelime içinde de “Dudak İzharı” olabilir.

Örnekler:

عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ	أَنْعَمْتَ	أَمْثَالَكُمْ
أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ	لَكُمْ فِيهَا	عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

MED (UZATMA) İLE İLGİLİ KURALLAR

Med Harfleri: Kısaca “VÂY” harfleri dediğimiz harekesiz (و ا ی) harfleridir. Tek başına bir med harfini okumak mümkün değildir. Bu harfler sadece harekeli bir harfi uzatma görevi yaparlar. Kendilerinden önceki harekeli bir harfi, iki hareke miktarı

uzatırlar. Elif (ا) üstünlü bir harfi, Vâv (و) ötreli bir harfi, Yâ harfi de (ی) esreli bir harfi uzatır.

Kur’an-ı Kerim’de iki kelimedede, bu üç med harfinin birlikte kullanıldığını görürüz:



Bazan (و) ve (ی) harflerinin üstünlü bir harften sonra gelerek, Elif’in görevini yaptığı da olur: (الزَّكْوَةُ) ve (مُوسَى) gibi.

İki hareke miktarınca uzatılan bu medde “**Medd-i Tabii**” veya “**Aslî Med**” denir.

İki Hareke Miktarı Uzatmak Ne Demektir?

Örneğin (صَالِحٌ) kelimesinde, üstünlü Sâd (ص) harfinin teleffuzu için yaklaşık yarım saniye gerektiğini varsayalım. Bir harekeye yarım saniye gerekiyorsa, iki harekeye bir tam saniye gerekecektir. İşte bu süre, med harfiyle uzatılan Sâd harfinin (صَا) teleffuzu için ihtiyacımız olan 2 harekelik süredir.

Bu miktara, 1 elif miktarı da denir. En kısa uzatma miktarı olarak bilinen “**Kasr**” miktarının karşılığı işte bu iki hareke, yani 1 elif’tir.

Kaç çeşit Med vardır?

Medd-i Tabii’den başka, daha fazla miktarda uzatmayı gerektiren Med çeşitleri vardır. Bunları iki ana başlık altında toplayabiliriz:

1. Sebebi **Hemze** olan Med’ler.
2. Sebebi **Sükûn** olan Med’ler.

SEBEBİ HEMZE OLAN MED'LER:

Med harfinden sonra Hemze'nin bir kelime içinde veya iki kelime arasında yan yana gelişine göre iki çeşit olur:

1. MEDD-İ MUTTASIL

الْمَدُّ الْمُتَّصِلُ

Lügat manası: Bitişik Med (uzatma) demektir.

Tarifi: Med harfi ile Hemze aynı kelimedeki yan yana olursa "**Medd-i Muttasil**" olur.

Uygulanışı: 4 hareke miktarı uzatılır. Kasr ile yani 2 hareke uzatarak okumak caiz değildir. Kelime sonunda durulsa bile yine dört hareke miktarı uzatmak gerekir.

Örnekler:

سَيِّئًا	سُوِّءَ	الْمَلَأَكَّةُ
تَفِيءًا	وَالسَّمَاءَ	تَبَوَّءَ

2. MEDD-İ MUNFASIL

الْمَدُّ الْمُنْفَصِلُ

Lügat manası: Ayrı Med demektir.

Tarifi: Med harfi ile Hemze iki ayrı kelime arasında yan yana olursa "**Medd-i Munfasıl**" olur.

Uygulanışı: 4 hareke miktarı uzatılır. Kasırla yani iki harekeyle de okumak caiz olmakla birlikte bunun için bazı ek bilgiler gereklidir.

Medd-i munfasıl'da birinci kelime sonunda durmak gerekirse; 4 hareke ile durulmaz, bunun yerine 2 hareke ile durularak medd-i tabii yapılır.

بِمَا أُنزِلَ	قَالُوا أَمَنَّا	إِنِّي أَخَافُ
يَا أَيُّهَا	قُوا أَنْفُسَكُمْ	فِي أُمَّهَا

SEBEBİ SÜKÛN OLAN MED'LER:

1. Meddi Lâzım
2. Meddi Ârız
3. Meddi Lîn

1. MEDDİ LÂZİM

الْمَدُّ اللَّازِمُ

Lügat manası: “Uzatma gerekçesi kuvvetli Med” demektir.

Tarifi: Med harflerinden sonra sükûn-u lâzım gelirse Meddi Lâzım olur.

Sükûnu Lâzım ne demektir? Bir Kur'an lafzında, üzerinde sükûn yapılan harften geçildiğinde veya durulduğunda değişmeyen, sabit kalan sükûn demektir. Bu yüzden med sebeplerinin en kuvvetlisidir.

Sükûn-u lâzım iki işaretle anlaşılır:

1- Şedde (س)

2- Cezm (◦)

Şedde'nin sükûn işareti sayılmasının nedeni ise şudur; şeddeli bir Lâm harfini ele alırsak, açılımına dikkat ettiğimizde; ilki cezimli, ikincisi harekeli olan iki lâm'dan

oluştüğunu fark ederiz: (ل̣ = ل̣ + ل̣) İşte bu nedenle Şedde, sükûn işareti olarak kabul edilir.

Kelimede oluşan Medd-i Lâzım'larda, Şedde ve Cezm işaretleri, med harfinden sonra gelen harf üzerinde net bir şekilde yer alırken, harfte oluşan Medd-i Lâzım'larda bu işaretler bulunmaz fakat teleffuzda hissedilir.

Harfte oluşan Medd-i Lâzım'lar ile Kur'ân-ı Kerîm'de bazı sûre başlarında, bulunan “**Mukatta'a Harfleri**” ni kastediyoruz. Bu harfler yalın bir şekilde, harekesiz olarak yazılırlar ve bunların orijinal adlarını bilmek, sağlıklı bir okuyuş için gereklidir.

(اَلَمْ) Elif Lâm Mîm) gibi.

Bu nedenle daha önce gördüğümüz bir tabloyu burada hatırlamakta yarar görüyoruz.

KUR'AN HARFLERİ NASIL OKUNUR?

ثَا	تَا	بَا	أَلِفٌ
دَالٌ	خَا	حَا	جِيمٌ
سِينٌ	زَايٌ	رَا	ذَالٌ
طَا	ضَادٌ	صَادٌ	شِينٌ
فَا	غَايٌ	عَايٌ	ظَا
مِيمٌ	لَامٌ	كَافٌ	قَافٌ
يَا	هَا	وَاوٌ	نُونٌ

Tabloda görüldüğü gibi, bazı harflerin teleffuzu iki harften oluşmaktadır.

(يَا), (رَا) gibi.

Bunlarda sadece medd-i tabii vardır.

Bazı harflerin teleffuzu da üç harften oluşmaktadır. Son harf her zaman cezimlidir. Medd-i lâzım olan harfler, ortasında med harfi olanlardır. Tabloda kırmızı renkli harfler Kur'an'da **Meddi Lazım** ile okunan harflerdir.

(سِينٌ), (نُونٌ) gibi.

Uygulanışı: Medd-i Lâzım'ın, kelimedede veya harfte oluşmasına ve hangi sükûn işaretini taşıdığına göre çeşitli tanımlamalar yapılır. Fakat hangi çeşidi olursa olsun, hepsi 6 hareke uzatılır. Buna göre;

1- Meddi Lâzım kelimedede olur ve sükûn işareti şedde olursa, "**Medd-i Lâzım Kelime-i Musakkale**" olur. Kelimedede şeddeli meddi lâzım demektir.

Örnekler:

وَلَا الضَّالِّينَ	الْحَاقَّةُ	حَاجَّ
الصَّاحَّةُ	أَتَحَاجُونِي	دَابَّةٌ

2- Meddi Lâzım kelimedede olur ve sükûn işareti cezim olursa, "**Medd-i Lâzım Kelime-i Muhaffefe**" olur. Kelimedede cezimli meddi lâzım demektir. Kur'an-ı Kerimde sadece (ءَالِثْنَ) kelimesinde örneği vardır.

3- Harfteki Medd-i Lâzım'a gelince: (اَلَمْ Elif Lâm Mîm)'in okunuşunda, (اَلْفَ لَامِيْمٍ), Lâm ile Mîm harfi arasında, idgamdan dolayı ortaya çıkan şedde, telaffuzda belirgindir. İşte bu şekilde teleffuz ederken, harfin sonu şeddeli okunuyorsa, o harfte **Medd-i Lâzım Harf-i Musakkale** var demektir.

4- Aynı örneğin son harfinin okunuşuna dikkat edilirse; Mîm harfinin telaffuzunda, bitiş esnasındaki cezimli sükûn ifadesi belirgindir. Böylece, Mim harfi üzerinde oluşan uzatmaya, Medd-i Lâzım Harf-i Muhaffefe denmiştir.

Bütün medd-i lâzım çeşitleri, en az medd-i muttasıl kadar (4 hareke) uzatılmalıdır. Sebeb-i Med olarak sükûn-u lâzım, hemzeden daha kuvvetli olduğundan meddi muttasıldan biraz fazla çekilmesi daha uygundur. Bu nedenle 6 hareke uzatılması tercih edilir.

2. Meddi Ârız

الْمَدُّ الْعَارِضُ

Lügat manası: “(Duruma göre oluşan) Geçici Med ” demektir.

Tarifi: Med harflerinden sonra sebab-i med olarak sükûn-u ârız gelirse "**Meddi Ârız**" olur.

Sükûn-u ârız Nedir? : Bir kelime sonunda durulduğunda, harekeli olan son harfin duruş (vakıf) gereği olarak sükûn ile okunmasıdır.

(**الْعَالَمِينَ**) kelimesinde durulduğunda (**الْعَالَمِينَ**) olarak okunması gibi.

Uygulanışı:

* Meddi ârız, oluşturduğu kelimenin son harekesine göre değişik uzatma ölçüleri ve bazı özel vecihlerle okunur. Fakat bu aşamada biz sadece uzatma ölçülerini belirtmekle yetineceğiz. Üzerinde durulan kelimenin son harekesi ne olursa olsun her meddi ârızda 3 vecih, yani 3 okuma seçeneği vardır:

1. Kasr (2 hareke miktarı uzatma)
2. Tevassut (4 hareke miktarı uzatma)
3. Tûl (6 hareke miktarı uzatma)

Bu vecihlerden biri seçilerek okunur. Genelde tercih edilen Tevassut vechidir.

* Her **Meddi Ârız**, geçildiğinde meddi tabîye dönüşür ve sadece 2 hareke miktarı uzatılır.

Örnekler:

الْعَالَمِينَ	الرَّحِيمِ	نَسْتَعِينُ
يُنْفِقُونَ	بِحُسْبَانٍ	وَالْأَكْرَامِ

3. Meddi Lîn

مَدُّ اللَّيْنِ

Lügat manası: “Lîn harfi ile oluşan Med ” demektir.

Tarifi: Lîn harfinden hemen sonraki harfte durulursa **meddi lîn** olur.

Lîn harfi Nedir? Öncesi üstünlü olan, cezimli Vâv (وَ) ve Ye (ي)dir.

Uygulanışı:

Meddi Lîn'de de Meddi Ârız'da olduğu gibi 3 vecih vardır:

1. Kasr
2. Tevassut (4 hareke miktarı uzatma)
3. Tûl (6 hareke miktarı uzatma)

* Bu vecihlerden biri seçilerek okunur.
Genelde tercih edilen Tevassut vechidir.

* Meddi Lîn'e özel olarak, kasr ile okuma 2 hareke uzatmak demek değildir. Burada kasr, kelimenin normal olarak okunması ile oluşmaktadır. Çünkü Lîn harfinin tabiatındaki esneklik med olarak yeterli olmaktadır.

Örnekler:

قُرَيْشٍ	وَالصَّيْفِ	الْبَيْتِ
خَوْفٍ	قَوْمٍ	لَوْحٍ

* Meddi lîn'in oluştuğu kelimelerin sonundaki sükûnlar ârızîdir. Geçilerek okunduğunda başka bir kurala dönüşmez.

KALKALE

الْقَلْقَلَةُ

Lügat manası: Titretmek, çarptırarak aksettirmektir.

Tarifi: (ق ط ب ج د) harfleri harekesiz (sakin) olduklarında, harfler

mahreclerinde vurgu yapılarak, titretilerek okunur. Kalkale adı verilen bu sıfat, harflerinin yapısında olup, sakın olduklarında gösterilir. Yani bu harfler harekeli iken

kalkale yapılmaz. Ya cezimli iken (فَارْغَبٌ) gibi, ya da (harekeli olduğu halde)

üzerinde durulan son harf olmasından dolayı, sakın (cezimli gibi) okunduklarında

kalkale yapılıır (مَسَدٌ) gibi).

Uygulanışı: Kısaca (قُطْبُ جَدٍ) ifadesi ile hafızamızda tutabileceğimiz bu

harflerde Kalkale yaparken şunlara dikkat etmemiz uygun olur;

* Harfi harekeli gibi okumaktan, mahrecine aşırı yüklenerek, zorlamalı uygulamalardan kaçınmak gerekir. Çünkü tecvid kurallarının uygulanışı, okuyuşa zorluk ve külfet değil, aksine kolaylık, ritim ve akıcılık kazandırır.

* Kalkaledeki vurgu, harfin kelimedeki yerine göre ayarlanır. Şöyle ki:

1. Kalkale harfi kelimenin ortasında ise hafif bir kalkale yapılıır.
2. Kalkale harfi kelimenin sonunda ise kuvvetli bir kalkale yapılıır.
3. Kalkale harfi kelimenin sonunda ve aynı zamanda şeddeli ise daha kuvvetli bir kalkale yapılıır.

* **Kalkalenin üstün harekesine doğru meyillendirilerek yapılması tercih edilmiştir.**

Yandaki tabloda konu ile ilgili örnekleri, **seslendirmeden destek alarak takip ediniz.**

Kelime Sonunda Şeddelide Durulursa Sakin (En Kuvvetli)	Kelime Sonunda Harekelide Durulursa Sakin (Kuvvetli)	Kelime Sonunda Cezimli (Kuvvetli)	Kelime Ortasında Cezimli (Hafif)	Kalkale Harfi
بِالْحَقِّ	بِرَبِّ الْفَلَقِ	يُخَلِّقُ	خَلَقْنَا	ق
Kur'an'da örneği yok	مُحِيطٌ	تُسَاقِطُ	مَطَّلَعِ	ط
وَتَبَّ	كَسَبَ	يَنْقَلِبُ	حَبْلٌ	ب
إِلَى الْحَجِّ	ذَاتِ الْبُرُوجِ	فَاخْرُجْ	لِيَجْعَلَ	ج
أَشَدُّ	لَكِنُودٌ	وَلَقَدْ	صَدْرَكَ	د

ZAMİR HE (ه ه) 'NİN UZATILMASI

(Siletü Hâi'd-Damîr) صِلَةُ هَاءِ الضَّمِيرِ

* Kur'ân-ı Kerim'de kelime sonunda bulunan He (ه ه) harflerinin çoğu, Zamir dediğimiz ve isimlerin yerine kullanılan harflerdir. (لَهُ عَلَيْهِ) gibi. Bu He'lerin bazıları uzatılarak, bazıları da uzatılmadan okunur. Şimdi bu durumları örnekleri ile görelim:

“He” Harfi Hangi Durumlarda Uzatılır?

- * He'den önceki harf harekeli ise (ه) uzatılarak okunur. Ne kadar uzatılacağını ise He'den sonra gelen harf belirler. Şöyle ki:
- Uzatılan He 'den sonra Hemze gelirse, meddi munfasıl gibi olur fakat Tecvid terimi olarak adına “Siletü'l-Kübrâ” denir ve 4 hareke miktarı uzatılır.

Örnekler:

مَالُهُ إِذَا	رَبُّهُ أَسْلِمَ	لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ
عِلْمِهِ إِلَّا	وَلَهُ أُخْتٌ	عَهْدَهُ أُمَّ

Uzatılan He 'den sonra Hemze'nin dışında herhangi bir harf gelirse 2 hareke miktarı uzatılır ve az bir uzatma yapıldığından adına, “Küçük Sile” manasına gelen “Siletü's-Sugrâ” denir.

Örnekler:

مَالُهُ وَمَا كَسَبَ	فَأُمَّهُ هَاوِيَةٌ	وَأَنَّهُ عَلَى
حَوْلَهُ ذَهَبَ	وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا	وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ

He Harfi Hangi Durumlarda Uzatılmaz?

1- He'den önce uzatma harflerinden biri gelirse He uzatılmadan okunur. He'den sonra ise, hangi harf gelirse gelsin durumu etkilemez.

Örnekler:

فِيهِ هُدًى	أَنْزَلْنَاهُ فِي	رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ
تَكْتَبُوهُ صَغِيرًا	عَقْلُوهُ وَهُمْ	بَنِيهِ وَيَعْقُبُ

2- He'den önce cezimli herhangi bir harf gelirse, yine uzatılmadan okunur. He'den sonra ise, hangi harf gelirse gelsin durumu etkilemez.

Örnekler:

فَلْيَصُمَّهُ وَمَنْ	تَلْقَوْهُ فَقَدْ	إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
أَهْلَكَتَهُ وَمَا	يُدْخِلُهُ جَنَّاتٍ	مِنْهُ أَكْبَرُ

3- He harfinden (önce harekeli bir harf olsa bile) önündeki kelimeye cezimli veya şeddeli bir harfe bağlanarak geçiş yapılırsa yine He uzatılmadan okunur.

Örnekler:

لَهُ اتَّقِ اللَّهَ	لَهُ الْمُلْكُ	أَنَّ الْحَقُّ
بِهِ الْمَاءُ	لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا	هَذِهِ الْقَرْيَةُ

LAFZATULLAH'IN KALIN VE İNCE OKUNMASI

لَفْظَةُ اللَّهِ

Lafzatullah'ın (الله) ikinci Lam'ı öncesinde Esre bulunursa (ل) ince okunur.

Örnekler:

مَرَضَاتِ اللَّهِ	فِي اللَّهِ	لِلَّهِ	بِاللَّهِ
آيَاتِ اللَّهِ	لَهُ اتَّقِ اللَّهَ	سَبِيلِ اللَّهِ	فَبِإِذْنِ اللَّهِ

Lafzatullah'ın (الله) ikinci Lam'ı üstün veya Ötre'den sonra geldiğinde ise kalın okunur.

Örnekler:

أَنَّ اللَّهَ	وَأَسْأَلُوا اللَّهَ	عِنْدَ اللَّهِ	وَاللَّهِ
وَإِلَى اللَّهِ	حُدُودُ اللَّهِ	يُرِيدُ اللَّهُ	أَنْزَلَ اللَّهُ

DİĞER İDGAM ÇEŞİTLERİ

Daha önce, Tenvin ve Cezimli Nun'un idgam edildiği harfleri ve bununla ilgili kuralları görmüştük. Ayrıca, bazı ortak özellikleri olan iki harfin (Birincisi Cezimli, İkincisi Harekeli olma şartı ile) biri birine idgam edildiği de olur. Bu tür idgamları şu başlıklar altında sınıflandırabiliriz:

1. İdgam Misleyn
2. İdgam Mütecâniseyn
3. İdgam Mütekaribeyn

İDGAM MİSLEYN

إِدْغَامٌ مِثْلَيْنِ

Lugat manası: Biri birinin aynı olan iki şeyin katılmasına, birleştirilmesine denir.

Tarifi ve Uygulanışı: Yan yana gelen ve biri birinin aynı olan iki harften, cezimli olan ilkinin, harekeli olan ikincisine katılarak, şeddeli tek harf gibi okunmasına **İdgam Misleyn** denir.

Aynı Kelimede Oluşan İdgam Misleyn Örnekleri:

Okunuşu	Örnek
يُدْرِكُمْ	يُدْرِكُكُمْ
يُوجِهْ	يُوجِهُهُ
يُكْرِهَنَّ	يُكْرِهَنَّهَنَّ

İki Ayrı Kelimede Oluşan İdgam Misleyn Örnekleri:

Okunuşu	Örnek
وَقَدْ خَلُّوا	وَقَدْ دَخَلُوا
إِذْ هَبَّ بِكِتَابِي هَذَا	إِذْ هَبَّ بِكِتَابِي هَذَا
طَلَعَتْ تَزَاوُرُ	طَلَعَتْ تَزَاوُرُ
إِذْ هَبَّ	إِذْ هَبَّ
وَإِذْ كُرِّبَكَ	وَإِذْ كُرِّبَكَ
تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ	تَسْتَطِيعَ عَلَيْهِ
فَلَا يُسْرِفِي الْقَتْلِ	فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ
لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ	لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ
أَوْزَانُهُمْ	أَوْزَانُهُمْ

Yukarıdaki şartlarla idgamı yapılan harfler (م) veya (ن) olursa, 2 hareke miktarı tutularak Gunne yapılır ve İdgam Misleyn Me'algunne olarak adlandırılır. Daha önce Cezimli Mîm'in ikinci kuralı bahsinde, Mîm ile ilgili örnekler vermiştik.

Şimdi burada Nûn ile ilgili birkaç örnek verelim:

Okunuşu	Örnek
أَنْعَبِدَ	أَنْ نَعْبُدَ
مِنْ نَفْسٍ	مِنْ نَفْسٍ
أَنَاكُلَ	أَنْ نَأْكُلَ

İDGAM MÜTECÂNİSEYN

إِدْغَامُ مُتَجَانِسَيْنِ

Lugat manası: Çıkış yerleri aynı olan iki harfin biri birine katılmasıdır.

Tarifi: Mahreçleri (çıkış yerleri) aynı, fakat sıfatları farklı olan iki harften, ilki cezimli, ikincisi harekeli olarak yan yana gelirse, ilki diğerine idgam edilir. Buna "İdgam Mütecâniseyn" denir.

Uygulanışı: Bu, çıkış yerleri aynı olan bütün harflerin biri birine idgam edileceği anlamına gelmez. Sadece Rivâyet ile belirlenen bazı harflerde ve durumlarda bu idgam yapılabilir.

İdgamı öngörülen harfleri Mahrec birlikteliklerine göre 3 grupta toplayabiliriz:

1- (ت د ط) harfleri. Bu grup harflerinin idgam pozisyonları ve örnekleri şöyledir:

a) Önce cezimli (ت), sonra harekeli (د) gelirse;

(ت) harfi, tamamen (د) harfine katılır ve tek bir (د) harfi şeddeli olarak okunur.

Okunuşu	Örnek
أَثَقَلْتُ دَعَا اللَّهَ	أَثَقَلْتُ دَعَا اللَّهَ
أَجِيبْتُ دَعْوَتِكُمْ	أَجِيبْتُ دَعْوَتِكُمْ

b) Önce cezimli (د), sonra harekeli (ت) gelirse;

(د) harfi, tamamen (ت) harfine katılır ve tek bir (ت) harfi şeddeli olarak okunur. (د) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

(د) ve (ت) ile aynı kelimedeki oluşan İdgam Mütecâriseyn Örnekleri:

Okunuşu	Örnek
عَبْتُمْ	عَبَدْتُمْ
أَرْتُ	أَرَدْتُ
رَأَوْتُهُ	رَأَوْدْتُهُ
حَصَّيْتُمْ	حَصَدْتُمْ
وَوَعْتَكُمْ	وَوَعَدْتَكُمْ
عَاهْتُمْ	عَاهَدْتُمْ
صَدَّيْتُمْ	صَدَدْتُمْ
عُتْمٌ	عُدْتُمْ
كَيْتٌ	كَيْدْتٌ
رُدِّتُ	رُدِّدْتُ
أَشْهَتُهُمْ	أَشْهَدْتُهُمْ
وُلِّتُ	وُلِّدْتُ

(د) ve (ت) ile iki ayrı kelimedede oluşan İdgam Mütecâniseyn Örnekleri:

Okunuşu	Örnek
قَتَّبِينَ	قَدْ تَبَّيْنِ
لَقَّتْ قَطَعَ	لَقَدْ تَقَطَّعَ
لَقَّتَابَ	لَقَدْ تَابَ
وَلَقَّتْرَكْنَا	وَلَقَدْ تَرَكَنَا
وَقَتَّعَلْمُونَ	وَقَدْ تَعَلَّمُونَ

c) Önce cezimli (ت), sonra harekeli (ط) gelirse;

(ت) harfi, tamamen (ط) harfine katılır ve tek bir (ط) harfi şeddeli olarak okunur. (ت) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

Okunuşu	Örnek
وَدَّ طَائِفَةٌ	وَدَّتْ طَائِفَةٌ
وَقَالَ طَائِفَةٌ	وَقَالَتْ طَائِفَةٌ
إِذْ هَمَّ طَائِفَتَانِ	إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ
فَأَمَّنَّ طَائِفَةٌ	فَأَمَنْتْ طَائِفَةٌ
وَكَفَّرَ طَائِفَةٌ	وَكَفَّرَتْ طَائِفَةٌ

d) Önce cezimli (ط), sonra harekeli (ت) gelirse;

(ط) harfini, (ت)'de tamamen idgam etmek mümkün değildir. Çünkü (ط) harfi kalın bir harftir ve (ت)'den daha kuvvetlidir. Dolayısı ile şeddeli bir Te (ت) ifade edilmez. Önce (ط) harfinin mahrecine gidilir, kalınlığı hissettirilir. (ط)'nın telaffuzu tamamlanmadan Te (ت)'ye geçilerek tam bir Te (ت) ifadesi ile telaffuz tamamlanır. Bu uygulamaya “eksik idgam” denir

Okunuşu	Örnek
أَحَطْتُ	أَحَطْتُ
لَيْنَ بَسَطْتَ	لَيْنَ بَسَطْتَ
فَرَّطْتُمْ	فَرَّطْتُمْ

2- (ث ذ ظ) harfleri. Bu grup harflerinin idgam pozisyonları ve örnekleri şöyledir:

a) Önce cezimli (ث), sonra harekeli (ذ) gelirse;

(ث) harfi, tamamen (ذ) harfine katılır ve tek bir (ذ) harfi şeddeli olarak okunur. (ث) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

Kur'an-ı Kerim'de tek bir örneği vardır.

Okunuşu	Örnek
يَلْهَذَاكَ	يَلْهَذَاكَ

Fakat iki kelime arasındaki vakıf işaretine uyularak durulursa İdgam yapılmaz

b) Önce cezimli (ذ), sonra harekeli (ظ) gelirse;

(ذ) harfi, tamamen (ظ) harfine katılır ve tek bir (ظ) harfi şeddeli olarak okunur.

(ذ) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

Okunuşu	Örnek
اِظْلَمُوا	اِذْ ظَلَمُوا
اِظْلَمْتُمْ	اِذْ ظَلَمْتُمْ

c) Önce cezimli (ب), sonra harekeli (م) gelirse;

(ب) harfi, tamamen (م) harfine katılır ve tek bir (م) harfi şeddeli olarak okunur.

(ب) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

Kur'an-ı Kerim'de tek bir örneği vardır.

Okunuşu	Örnek
يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا	يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا

İDGAM MÜTEKARİBEYN

اِدْغَامُ مُتَقَارِبَيْنِ

Lugat manası: Çıkış yerleri yakın olan iki harfin biri birine katılmasıdır.

Tarifi: Mahreçleri ve sıfatları biri birine yakın iki harften, ilki cezimli, ikincisi harekeli olarak yan yana gelirse, ilki diğerine idgam edilir. Buna "İdgam Mütekaribeyn" denir.

Uygulanışı: Burada da yine, çıkış yerleri ve sıfatları yakın olan bütün harflerin biri birine idgam edileceği anlamına gelmez. Sadece Rivâyet ile belirlenen bazı harflerde ve durumlarda bu idgam yapılabilir.

İdgamı öngörülen harfleri 2 grupta toplayabiliriz:

1. (ل ر) harfleri.

Önce cezimli (ل), sonra harekeli (ر) gelirse idgam yapılır.

(ل) harfi, tamamen (ر) harfine katılır ve tek bir (ر) harfi şeddeli olarak okunur.

(ل) harfinden hiçbir belirti kalmaz.

Okunuşu	Örnek
وَقْرَبِ	وَقُلْ رَبِّ
بِرَبِّكُمْ	بَلْ رَبُّكُمْ
بِرَفَعَهُ	بَلْ رَفَعَهُ

2. (ق ك) harfleri.

Önce cezimli (ق), sonra harekeli (ك) gelirse idgam yapılır.

Tercih edilen uygulamaya göre (ق) harfi, (ك)'de tamamen idgam edilmez. Çünkü (ق) harfi kalın bir harftir ve (ك)'den daha kuvvetlidir. Dolayısı ile şeddeli bir (ك) ifade edilmez. Önce (ق) harfinin mahrecine gidilir, kalınlığı hissettirilir.

(ق)'ın telaffuzu tamamlanmadan (ك)'e geçilerek tam bir (ك) ifadesi ile telaffuz tamamlanır. Bu tür uygulamaya daha önce “eksik idgam” denildiğini öğrenmiştik.

Kur'an-ı Kerim'de tek bir örneği vardır.

Okunuşu	Örnek
أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ	أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

RA (ر) HARFİNİN KALIN VE İNCE OKUNDUĞU DURUMLAR

Ra harfi (ر) ince bir harftir. Bununla birlikte bazı durumlarda kalın okunur. Bunu belirleyen ise (ر)'nın harekeli ve sakin olma pozisyonları ve yan yana geldiği bazı harflerden etkilenmesidir.

Ra (ر) Harfinin Kalın okunduğu durumlar:

1. Ra harfi (ر) üstün veya ötreli olursa. (رَبَّنَا - رُزِقْنَا) gibi.
2. Ra harfi sakin, kendinden önceki harf üstün veya ötreli olursa. (مَرِيْمٌ - فَانظُرْ) gibi.
3. Ra harfi üzerinde durulduğunda sakin ve önceki harf sakin, daha önceki harf üstün veya ötreli olursa. (بِالصَّبْرِ - خُسْرٌ) gibi.
4. Ra harfi cezimli, önceki harf Vasıl Hemzesi olursa.
(Bu durumda Vasıl Hemzesinin harekeli olup olmaması veya ondan önceki harfin harekesinin ne olduğu Ra'nın kalınlığını değiştirmez.) (اِرْجِعِي - اِمَّا ارْتَابُوا) gibi.
5. Ra harfi cezimli, önceki harf esreli fakat Ra 'dan sonra kalın bir harf olursa.
(مِرْصَادًا - فِرْقَةٍ) gibi.

* Üstün ve ötreli Ra'lar ile Kalın okunan sakin Ra 'larda, kalınlık oranı diğer kalın harfler gibidir. Ra ve Ru yerine, Re ve Rü şeklinde ince okumadan kaçınmak gerekir.

Ra (ر) Harfinin İnce Okunduğu Durumlar:

1. Ra harfi (ر) esreli olursa. (فَرِحَ - فَادْكُرْ اسْمَ) gibi.
2. Ra harfi sakin, kendinden önceki harf esreli olursa. (اُحْصِرْتُمْ - وَاسْتَغْفِرْهُ) gibi.
3. Ra harfi ve önceki harf sakin, daha önceki harf esreli olursa.
(حَجْرٌ - بَكْرٌ) gibi.
4. Ra harfi üzerinde durulduğunda sakin, kendinden önceki harf cezimli "Ye" olursa.
(خَيْرٌ - عَيْرٌ) gibi.

- * İnce okunan sakin Ra 'larda, inceliği göstermeye dikkat etmek gerektiği gibi, esreli Ra uygulamalarında da, ince olarak, Ri yerine, Rı şeklinde kalın okumadan kaçınmak gerekir.
- * Ra' nın her iki durumunda, yapısındaki “tekrarlı ses”in, yeterli çıkarılabilmesi için, dil ağız içinde serbest hareket etmelidir.
- * Ra harfinin okunuşu ile ilgili seslendirmelerden mutlaka destek alınız.

SEKTE

Lugat Manası: Duraklamak demektir.

Tarifi: Okuyuş esnasında sesi, nefes alıp vermeden çok kısa bir süre dondurmak demektir. Bu süre, sekte hissedilebilecek kadar olmalıdır.

Uygulanışı: Uygulamada esas aldığımız Hafs rivâyetine göre, 4 yerde sekte yapılmaktadır. Bu yerler sırasıyla :

1. Kehf sûresi'nde 1. âyetin son kelimesi ile 2. âyetin ilk kelimesi arasında geçiş

yapılırken. (قَيِّمًا * عَوَجًا)

Uygulama şöyle yapılır: (عَوَجًا) kelimesinden geçiş yaparken, tenvin

kaldırılarak, Cîm harfi, (عَوَجًا) şeklinde Meddi Tabî gibi uzatılır ve sekte için nefes kesilerek, peşinden (قَيِّمًا) kelimesi okunur ve devam edilir.

Âyet sonunda vakıf amacıyla durulursa sekte yapılmaz. Yine (عَوَجًا) şeklinde okunur nefes alınır ve sonra devam edilir.

2. Yâsîn sûresinin 52. âyetinde (مِنْ مَّرْقَدِنَا هَذَا) lafzında, (مَّرْقَدِنَا) ile (هَذَا) kelimeleri arasında geçiş yapılırsa;

Uygulama şöyle yapılır: (مَّرْقَدِنَا) kelimesinin sonundaki Nûn, yazıldığı gibi,

Meddi Tabî olarak uzatılır ve sekte için nefes kesilir, peşinden (هَذَا) kelimesi

okunarak devam edilir. (مَّرْقَدِنَا) kelimesinin sonunda vakıf yapılırsa sekte iptal edilir ve normal okuyuş sürdürülür.

3. Kıyâme sûresinin 27. âyetinde (وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ) lafzında, (مَنْ) dedikten sonra.

4. Mutaffifîn sûresinin 14. âyetinde (كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ) lafzında, (بَلْ) dedikten sonra.

TİLÂVET SECDESİ NEDİR?

Kur'an-ı Kerim'de 14 yerde secde âyeti bulunur. Bunlardan herhangi birini okuyan veya dinleyen bir kimsenin secde etmesi gerekir. (Hanefi mezhebine göre vaciptir). Yapılan bu secdeye "**Tilâvet Secdesi**" denir.

Tilâvet secdesi nasıl yapılır?

- Tilâvet secdesi abdestli yapılır, önce kıbleye yönelinir.
- Daha sonra niyet edilir (Ya Rabbi niyet ettim senin rızan için tilâvet secdesi yapmaya).
- Niyetten sonra "Allahu Ekber" diye tekbir getirilir ve doğru secdeye gidilir (Eller havaya kaldırılmaz rukû yapılmaz veya ayakta başka bir şey okunmaz).

* Tilâvet Secdesine, elleri kulaklara kaldırmadan Allâhuekber (**اللَّهُ أَكْبَرُ**) diyerek (namaz dışında ise; niyetle başlayarak) doğrudan gidilir. Üç defa "Sübhâne Rabbiyel e'alâ" (**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى**) diyerek tek secde yapılır. Tekrar Allâhuekber diyerek kalkarken "**Semi'nâ veeta'nâ gufrâneke Rabbenâ veileykel masîr**" (**سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ**) kısmı okunur.

Bu şekilde tilâvet secdesi yapılmış olur.

- Bir kimse farklı yerlerdeki secde ayetlerini okumuş veya dinlemiş ise hepsi için ayrı ayrı secde yapması gerekir.
- Aynı secde âyetini bir mecliste tekrar tekrar okuyan veya dinleyen bir kimsenin bir defa tilâvet secdesi yapması kâfidir.
- Tilâvet Secdesi, tek başına yapılabildiği gibi, bir imama uyarak, namaz içinde ve dışında topluca yapılabilir.
- Tilâvet Secdesini, unutmaya ihtimali olduğundan, geciktirmeden hemen yapmak uygundur. (Kerâhet vakti haricinde)
- Secde âyetinin tercümesini okuyan da secde ile yükümlü olur.

Secde âyeti Namazda okunursa;

İki seçenek vardır:

1. Secde âyetinin arkasından başka bir âyet okumadan (veya en fazla üç âyet) rükûya gidilirse peşinden yapacağı secde, tilâvet secdesi yerine geçer.
2. Secde âyetinden sonra zammı sûreye devam edilecekse ara vererek, doğru secdeye gidilir, secde duaları (**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى**) okunarak ayağa kalkılır ve zammı sûreye kaldığı yerden devam edilir.

Kurân-ı Kerim'deki Secde âyetleri:

1. Â'raf Sûresi : 206.âyet
2. Ra'd Sûresi : 15.âyet
3. Nahl Sûresi : 49.âyet
4. İsrâ Sûresi : 107.âyet
5. Meryem Sûresi : 58.âyet
6. Hac Sûresi : 18.âyet
7. Furkan Sûresi : 60.âyet
8. Nemi Sûresi : 25.âyet
9. Secde Sûresi : 15.âyet
10. Sâd Sûresi : 24.âyet
11. Fussilet Sûresi : 37.âyet
12. Necm Sûresi : 62.âyet
13. İnşikak Sûresi : 21.âyet
14. 'Alak Sûresi : 19 .âyet

VAKIF VE İŞÂRETLERİ

Vakıf ve Özellikleri:

- * Vakıf, durmak demektir. Okuyuşa devam etme niyetiyle, herhangi bir kelime sonunda, kısa bir duraklama yaparak, nefes almak veya vermekle gerçekleşir.
- * Kur'ânı Kerîm okurken, "Duruş ve durulan yerden başlayarak devam etme" bilgi ve becerilerini konu alan "**Vakıf ve İbtidâ**" ilmi Tecvidin temel meselelerinden biridir.
- * Tefsir ve diğer Kur'ân ilimlerinde yeterli bilgi düzeyinde olmayanlar, bu konuda sıkıntı çekmemek için, alimler tarafından öngörülen yöntemlerden yararlanma durumundadırlar.
- * Bazı Kur'ânı Kerîm nüshalarında görülen, vakıf yerleri ve işâretlerindeki farklılıklar, bu konudaki uzman alimlerin tercih ve yorumlarından kaynaklanmakta ve herhangi bir sorun oluşturmamaktadır.
- * Ayrıca, nefes zarureti ile veya vakıf becerisini sınaama gerekçesiyle, kelime ortasında olmamak üzere, her yerde vakıf yapılabilir. Kur'ânı Kerîm'de, herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın, durulması emredilerek farz olan veya yasaklanarak haram olan hiçbir vakıf yoktur.
- * Kısalığı-uzunluğu ne olursa olsun ve hatta sonundaki vakıf işâreti ne olursa olsun, âyet sonlarında vakıf yapmak, Peygamber Efendimizin (Sallallâhu 'aleyhi vesellem) yaygın uygulaması olarak sünnettir. Bununla birlikte geçmek de câizdir.
- * Vakıfta, Kur'ânı Kerîm'in yazım şekline uyum esastır.
- * Kelime sonundaki harf harekeli ise; harekesi kaldırılır ve harf, cezimli gibi okunur. Buna sükûn üzere durma denir. (**بِرَبِّ النَّاسِ - بِرَبِّ النَّاسِ**) gibi.
- * Üzerinde durulan harekeli harf, Vâv (و) veya Ye (ي) olduğunda; kendinden önceki harfin harekesi uygunsa, Med harfine dönüştürülür. (**فَنَسِي - فَنَسِي**) gibi.

Vakıf İşâretleri:

* Uygulamada yaygın olarak esas aldığımız vakıf işâretleri, onları geliştiren alimin adı ile söylenir olmuş ve Secâvend işâretleri olarak tanınmıştır. Vakıf çeşitleri ve başlıca işâretler şunlardır:

(م) **Vakfı Lâzım:** Geçildiğinde (Vasıl yapıldığında) mana bozulabilir gerekçesiyle, vakıf yapılması önemle istenen ve geçilmemesi gerekli yerde bulunur. Bununla birlikte, geçmek, haram işlemek ve günah kazanmak demek değildir.

(ط) **Vakfı Mutlak:** Geçmek için bir gerekçe yoktur, durulmalıdır anlamı taşır. Durulduğunda, her iki tarafın da, mana yönüyle birbirinden bağımsız olabileceği yerlerde bulunur.

(ج) **Vakfı Câiz:** Hem vakfın, hem de vaslın (geçmenin) mümkün olabileceği, bununla birlikte, vakfı tercih etmenin öngörüldüğü yerde bulunur.

(ز) **Vakfı Mücevvez:** Aynı şekilde hem vakfın, hem de vaslın mümkün olabileceği, bununla birlikte, vaslı tercih etmenin öngörüldüğü yerde bulunur.

(ص) **Vakfı Murahhas:** Nefesin yetişmemesi gibi durumlarda, vakıf yapmaya ruhsat vermek için konmuştur. Aksi halde geçmek daha uygundur. Bu vakıf çeşitleri ve işâretlerinin dışında, başka işâretlerde kullanılabilir.

(لا) Bulunduğu yerin her iki tarafı da, mana yönüyle birbiriyle alakalı olduğunda bu işâret görülür.

Âyet ortasında bulunduğunda; Burada durma! Eğer zaruret gereği durursan, biraz geriden alarak devam et, anlamı taşır.

Âyet sonunda bulunduğunda; Durabilirsin, fakat okuyuşu burada bitirme, geriye dönmeden bir sonraki âyete devam et, mananın tamam olduğu bir yere kadar git, anlamı taşır.

(قف) Mana itibariyle durmanın uygun olabileceği yerlerde bulunur.

(ع) Rukû' işareti denir. Bir mevzunun tamamlandığı ve diğerinin başladığı yerlerde bulunur. Namazda iken konuyu tamamlayıp sonra rukûya gitmeye yardım ettiğinden bu isim verilmiştir.

Hatim ve aşır okurken, başlayış ve bitiriş yeri tayininde, veya herhangi bir yeri ezberlerken, ders başı ve sonu olarak da bu işareti esas almak uygun olur.

(: . .) **Vakfı Mu'âneka:** Birbirine yakın iki ayrı yere konan, üçer noktadan ibarettir. Hangisinde durmak tercih edilecekse, diğerinde geçmeyi öngörür.

OKUMAYA YARDIMCI OLAN İŞÂRETLER

Kur'ânı Kerîm'lerde, vakıf işaretlerinin dışında, bazı tecvid kurallarına dikkat çekmek için veya özel okunuşların bulunduğu yerlerde, okuyucuya yardımcı olmak amacıyla çeşitli işaretlerin kullanıldığı görülür. Başlıcaları şunlardır:

(مد) Yazım gereği önünde uzatma harfi bulunmayan fakat uzatılarak okunması gereken harflerin altında bulunur. (دَاوُدُ) gibi.

(قصر) Uzatma görevi yapmayan harflerin altında bulunur. Hiç uzatılmayacağını ve sadece harekesiyle okunacağını ifade eder. (أُولَئِكَ) ve (أَنَا - لَكِنَّا) gibi.

Kelime sonundaki Elif'in altında bulunduğu; geçişte sanki Elif yokmuş gibi okunurken, duruş yapıldığında Elif, uzatma harfi olarak devreye girer.

(سكتة) Sekte yapmayı gerektiren lafzın altında bulunur.

(قطع) Hem vasılda ve hem vakıfta mutlaka okunan Hemzelerin altında bulunur.

(إشمام) Yûsuf sûresinin 11. âyetindeki (تَأْمَنَّا) kelimesinde, şeddeli nûn'un altında bulunur. Kelimenin aslında iki nûn vardır ve ilki ötrelidir (تَأْمَنُّنَا). Bu duruma

işâret etmek için, ilk nûnda ötre sesi çıkarılmadan, sadece dudaklar ötre yönünde uzatılarak çekilir ve şeddeli nûn tamamlanır.

(إمالة) Hûd sûresinin 41. âyetindeki (مَجْرِيهَا) kelimesinin altında yazılıdır ve

Ra harfinin îmâle ile okunacağını gösterir. Îmâle yapılan harf, üstün-esre arası, fakat esreye daha yakın bir sesle okunur.

(تسهيل) Fussilet sûresinin 44. âyetindeki (أَعْجَمِي وَعَرَبِي) lafzında,

ikinci hemzenin altına konur ve onun Teshîl ile okunacağını gösterir.

Teshîl, Hemze ile He (هـ) arası bir sesle okuyuşu ifade etmek için kullanılan terimdir.

(إختلاس) Zümer sûresinin 7. âyetinde (يَرْضُهُ لَكُمْ) lafzında,

He (هـ) harfinin altında bulunur ve onun İhtilâs ile okunacağını gösterir. İhtilâs, harekenin sadece üçte ikisini telaffuz etmek demektir.

(س) Sâd ile yazıldığı halde Sîn ile okunacağını gösterir.

(ن) Sonu tenvinli olan kelimedden bir diğerine geçiş yaparken, esreli nûn ile geçileceğini gösterir ve tenvinli harfin altına konur.

*** İlgili yerlerde seslendirme desteği almayı ihmal etmeyiniz.**